

**VOORSTEL AB**

**CATEGORIE:** Bespreekstuk

**DATUM DB VERGADERING** : 9 oktober 2017  
**DATUM AB VERGADERING** : 31 oktober 2017  
**PORTEFEUILLEHOUDER** : H. Pereboom  
**REGISTRATIENUMMER** : Z/17/011717-21587  
**OPSTELLER** : Sandra Coomans, telefoonnummer +31882331911

 ruw waterschap

**ONDERWERP**

Inrichting, Beheer en Onderhoud Op Maat.

**VOORSTEL**

1. Een nieuwe baggervergoeding instellen, als een tegemoetkoming in de kosten voor het verwerken van de bagger, van € 3,- per m<sup>3</sup> bagger voor watergangen in het landelijk gebied.
2. De bestaande onderhoudsvergoedingsregeling voor overmatige ontvangst van maaisel weer activeren en toepassen voor bestaande en nieuwe gevallen in het gehele beheergebied.
3. De bestaande vergoedingsregeling voor rijshade- en oogstderving stopzetten.
4. Varianten vaststellen voor omgaan met maaisel waaronder het meerijden met de kipper als basis voor de gebiedsprocessen, het duurzaam omgaan met maaisel en het oplossen van bestaande klachten.
5. Varianten vaststellen voor de onderhoudsinrichting als basis voor de gebiedsprocessen.

**SAMENVATTING**

Voorliggend bestuursvoorstel betreft het nieuwe beleid voor het beheer en onderhoud van het watersysteem in het landelijk gebied voor wat betreft maaien en baggeren, genaamd Inrichting, Beheer en Onderhoud Op Maat (IBOOM). Begin 2017 heeft u de ambitie en kaders voor dit nieuwe beleid vastgesteld. U wordt nu gevraagd een uitspraak te doen over de uitwerking van deze kaders en ambities, namelijk:

- een aantal bovenwettelijke vergoedingen,
- de mogelijkheden voor het omgaan met maaisel,
- een aantal varianten van onderhoudsinrichting.

Deze uitwerkingen, samen met de ambitie en kaders vormen het nieuwe beleid. De consequenties van het nieuwe beleid en de wijze waarop daar uitvoering aan wordt gegeven zijn in dit bestuursvoorstel nader uitgewerkt.

**INLEIDING**

De fusie vraagt om een nieuwe koersbepaling van het beheer- en onderhoudsbeleid voor het watersysteem voor het landelijk gebied. Het nieuwe beleid, IBOOM, zegt iets over de wijze waarop het waterschap vorm wil geven aan het beheer en onderhoud van het watersysteem in het landelijk gebied. Het gaat hierbij over de wijze van onderhoud, het al dan niet betalen van een vergoeding, de frequentie van onderhoud, maaiselverwerking, bagger en onderhoudspaden en –routes.

*We streven naar maatwerk, passend binnen de gestelde kaders door het bestuur. Onder maatwerk verstaan wij dat het beheer en onderhoud aan een watergang of waterberging wordt afgestemd op de functies in een gebied en de (beleids)doelen, rekening houdend met de gebiedskenmerken en wensen en ideeën van de inwoners en omgeving en doelmatige werking Beheer- en Onderhoudsprocessen.*

Op 28 februari van dit jaar heeft u deze ambitie vastgesteld voor het nieuwe beleid voor het beheer en onderhoud van het watersysteem in het landelijk gebied. Bij deze ambitie zijn ook verschillende kaders vastgesteld. Deze zijn opgenomen in bijlage 1.

Met de ambitie en kaders is een raamwerk vastgelegd dat samen met de keuzes in voorliggend bestuursvoorstel de nieuwe koers vormt voor het beheer en onderhoud. Een koers die zoveel mogelijk recht doet aan de verschillende gebieden, functies, beleidsopgaven en wensen en ideeën van onze omgeving. Het nieuwe beleid biedt de mogelijkheid om in gezamenlijkheid met een gebied te onderzoeken wat daar het gewenste beheer en onderhoud is, passend binnen de beleidskaders die het bestuur heeft vastgesteld. Hiervoor zijn varianten voor onderhoudsinrichtingen en –methoden uitgewerkt en is er is duidelijkheid over eventuele vergoedingen en medegebruik. Het nieuwe beleid sluit grotendeels aan bij de huidige wijze van onderhoud, onderhoudsmethoden en inrichting, maar biedt meer ruimte voor gebied specifieke oplossingen.

### **BESTUURLIJKE AANDACHTSPUNTEN**

Het voorliggende bestuursvoorstel sluit aan op verschillende thema's uit het Waterbeheerplan en het coalitieakkoord 2016-2019. Het betreft thema's als het afstemmen van het beheer en onderhoud van het watersysteem op de functies en de wensen van gebruikers, kansen voor de winning van energie en grondstoffen uit o.a. maaisel, efficiënt en effectief beheer en onderhoud, recreatief medegebruik, de veranderende rol van het waterschap naar een meer kader stellende en faciliterende rol, het bij elkaar brengen van doelen en wensen en het zoeken naar co-creatie.

### **OMGEVING EN PARTNERS**

Gedurende het proces hebben gesprekken plaats gevonden met verschillende belangenorganisaties en overheden, maar ook met individuele agrariërs naar aanleiding van klachten in het huidige onderhoud. De voorstellen in dit bestuursvoorstel zijn een uitkomst van dit proces. Hierbij moet worden opgemerkt dat de wensen van de verschillende belangenorganisaties niet altijd overeenkomen en dat niet alle voorstellen door iedereen als het meest gewenste scenario worden gezien. Dit vraagt een heldere en eenduidige communicatie bij de inwerkingtreding van het nieuwe beleid. Gemeenten worden in voorliggende voorstellen meegenomen als derden. Zij krijgen daarbij in het landelijk gebied ook te maken met de ontvangstplicht voor maaisel en kunnen vergoedingen ontvangen. In overleg met de gemeenten wordt gewerkt aan oplossingen voor het ontvangen van maaisel en bagger in relatie tot de onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte door gemeenten.

### **FINANCIËN**

Uitgaande van het huidige niveau van de waterschapszorg zullen de onderhoudskosten op macroniveau vergelijkbaar zijn met de huidige kosten. Afhankelijk van de besluitvorming over waterschapszorg kunnen de kosten voor het onderhoud hoger worden als het aantal kilometer A-watgangen toeneemt. Ook door verplichtingen als de Kaderrichtlijn Water en duurzaamheid kunnen extra inspanningen vanuit beheer en onderhoud nodig zijn, wat kan leiden tot een kostenverhoging. Binnen de gebiedsprocessen wordt in het kader van de besluitvorming het bestuur hierin meegenomen.

In verband met een aantal klachten in het zuidelijk gebied wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om deze klachten op te lossen. Een mogelijkheid kan een extra inspanning zijn ten aanzien van het ontvangen van maaisel. Over deze klachten, de mogelijke oplossingen en financiële consequenties wordt het bestuur te zijner tijd om een besluit gevraagd of geïnformeerd. De voorstellen in voorliggend bestuursvoorstel hebben een aantal financiële consequenties. Het activeren van de vergoedingsregeling en het eventueel meerijden van een kipper betekenen op termijn een verhoging van de huidige onderhoudskosten. In 2018 zijn de meerkosten naar verwachting beperkt en kunnen worden opgevangen binnen de beschikbare budgetten. In de jaren daarna zal de begroting, afhankelijk van het tempo van uitrol van IBOOM, in de meerjarenbegroting worden opgenomen.

#### **1. Baggervergoeding**

Voor het baggeren wordt uitgegaan van een jaarlijks gemiddelde van 400 kilometer te baggeren watgang. Op basis van het voorstel van de nieuwe vergoeding worden de jaarlijkse baggervergoedingskosten ingeschat op € 300.000,-. Dit past binnen de huidige jaarlijkse exploitatiebegroting.

Het aantal kilometer te baggeren watergang is gebaseerd op historische ervaringen. Op basis van het op te stellen baggerplan kan er zich nog een wijziging voordoen in het aantal kilometers te baggeren watergang en daarmee in de kosten.

2. Onderhoudsvergoeding overmatige ontvangst maaisel.

Bij het toekennen van deze bovenwettelijke vergoeding voor het gehele gebied wordt ingeschat dat de totale kosten op termijn kunnen stijgen van € 80.000 (bestaande afspraken) naar € 250.000. Hierbij is uitgegaan van de meest extreme variant. Deze variant houdt in dat er van uit is gegaan dat alle waterlichamen die voor de Kaderrichtlijn water worden heringericht een eenzijdige onderhoudsroute zullen krijgen. Daarnaast zijn ook de bestaande onderhoudssituaties meegenomen waarbij het maaisel eenzijdig wordt ontvangen en het maaisel voortaan in het land en niet op de insteek meer wordt neergelegd.

3. Maaisel

Om de overlast van maaiselontvangst te beperken wordt vanuit het gebied vaak gevraagd om een kipper mee te laten rijden om het maaisel op te laden. Daarnaast is het in het kader van duurzaamheid gewenst het maaisel op een nuttige manier te verwerken. Het maaisel opladen en bijvoorbeeld als bodemverbeteraar of grondstof te gebruiken is hier een goed voorbeeld van. Het meerijden met de kipper kan dus zowel tot een hoger serviceniveau als een duurzaam hergebruik van maaisel leiden.

Het meerijden van de kipper is niet overal mogelijk en wenselijk, bijvoorbeeld in verband met de stabiliteit van de ondergrond, efficiënte onderhoudseenheden, maar ook beperkingen vanuit de flora- en faunawetgeving. Tevens is niet duidelijk hoe groot de behoefte aan het meerijden in de praktijk zal zijn. Dit maakt een inschatting van de kosten lastig. Het meerijden van een kipper leidt, op basis van een eerste inschatting, op termijn tot een maximale kostenstijging € 500.000. In de gebiedsprocessen worden de mogelijkheden bekeken, het gebruik en toepassing van de kipper wordt in beeld gebracht en meegenomen in de evaluatie. Op basis hiervan kan beoordeeld worden of en waar bijsturing wenselijk is.

## **RISICO'S**

Voor de onderwerpen maaisel en onderhoudsinrichting wordt voorgesteld verschillende varianten te kunnen gebruiken binnen de gebiedsprocessen. Deze varianten zijn samengesteld op basis van gesprekken met belangenorganisaties en individuele agrariërs.

Tijdens het doorlopen van de gebiedsprocessen moet blijken welke varianten in een gebied het beste toepasbaar zijn en waar de verschillende grondgebruikers gezamenlijk mogelijkheden voor zien. De uiteindelijke besluitvorming rond het definitieve onderhoudssysteem in een gebied vindt plaats door het bestuur omdat hier ook verantwoordelijkheden en kosten aan verbonden zijn.

De voorliggende keuzes in dit bestuursvoorstel kunnen grotendeels op draagvlak van grondgebruikers rekenen. Vooral de keuzes voor vergoedingen en de ontvangstplicht van maaisel leiden nog wel eens tot verschillende inzichten en wensen. Met voorliggende voorstellen is geprobeerd zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de verschillende wensen. De verschillen worden verklaard door onder meer historie, belangen maar ook gebied specifieke omstandigheden.

## **DUURZAAMHEID**

In het kader van het duurzaamheidsbeleid Duurzaam Doen heeft het waterschap zich verschillende ambities gesteld. Eén van de ambities gaat over het feit dat het waterschap maaisel als grondstof gaat beschouwen en daarbij mogelijkheden wil benutten om het zoveel mogelijk waarde te geven. Dit kan in de vorm van bodemverbeteraar of als grondstof voor biobased producten.

Het nieuwe beleid voor IBOOM sluit aan op deze gedachte. Er wordt binnen de verschillende varianten voor maaisel ook bekeken of het maaisel met behulp van kippers kan worden afgevoerd zodat het kan worden aangewend voor andere doeleinden. Daarnaast is voor de varianten in beeld gebracht op welke wijze ze scoren op het aspect duurzaamheid.

## **COMMUNICATIE**

Het waterschap wil klantgericht werken en handelen als een omgevingsgerichte partner. Dit is ook een van de kaders voor IBOOM die u in uw vergadering van 28 februari jl. heeft vastgesteld. Het uitgangspunt is dat we op een actieve wijze communiceren over het beheer en onderhoud van het

watersysteem, het tijdstip van onderhoud, wijze van onderhoud, frequentie en aanspreekpunten in het veld. Gedurende het proces van IBOOM hebben er op verschillende momenten gesprekken plaats gevonden met het gebied (belangenorganisaties en individuele agrariërs). Daaruit blijkt dat er een grote behoefte is aan een actieve communicatie.

### **IMPLEMENTATIE**

Het nieuwe beleid betekent niet dat het hele gebied over de kop gaat en overal een nieuwe wijze van beheer en onderhoud wordt voorgesteld. Alleen in gebieden waar zich een aanleiding voordoet, zoals een herinrichting of knelpunten in het huidige onderhoudssysteem, zal zich een wijziging kunnen voordoen in de inrichting en/of het beheer en onderhoud.

Er wordt in gezamenlijkheid met Waterschapszorg en Recreatief medegebruik een implementatieplan opgesteld.

### **EVALUATIE**

Vanaf 2018 zal het nieuwe beleid voor IBOOM samen met Waterschapszorg en recreatief medegebruik zijn intrede vinden. Hiervoor wordt een gezamenlijk implementatieproces opgezet. Na een periode van 3 jaar vindt er een evaluatie plaats waarbij gekeken wordt naar de voortgang, kosten, draagvlak en nieuwe ontwikkelingen. De resultaten van de evaluatie worden aan het bestuur voorgelegd.

### **TOELICHTING**

Voor het nieuwe beleid IBOOM spelen een aantal aandachtspunten waar keuzes in gemaakt moeten worden. Hieronder staan de verschillende aandachtspunten genoemd met daarbij een toelichting en een voorstel. In bijlage 2 is een uitgebreide toelichting per onderwerp opgenomen voor meer achtergrondinformatie.

#### 1. Vergoedingen

In de huidige situatie kent het waterschap een aantal bovenwettelijke vergoedingsregelingen die betrekkingen hebben op het onderhoud van het watersysteem:

- A. Vergoeding voor verwerking/ontvangst van bagger
- B. Vergoeding overmatige ontvangst maaisel zuidelijk gebied
- C. Rijschade/oogstderving noordelijk gebied voor landbouwgewassen

Uitgangspunt voor het onderhoud is dat het waterschap uitgaat van de ontvangstplicht en de wettelijk verplichte vergoedingsregelingen. Het streven is om zo min mogelijk gebruik te moeten maken van bovenwettelijke vergoedingsregelingen. Echter voor bepaalde situaties, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van bovengemiddelde ontvangst van maaisel of overlast, kan gekozen worden om gebruik te maken van een vergoedingsregeling.

#### A. De vergoeding voor verwerking/ontvangst van bagger

Beide voormalige waterschappen hebben in de aanloop naar de fusie te kennen gegeven tot een nieuwe bovenwettelijke baggervergoeding te willen komen. In principe is er sprake van een ontvangstplicht, maar de overlast van bagger kan worden gezien als een overmatige overlast.

Er wordt voorgesteld om opnieuw een regeling in te stellen waarbij er een vergoeding wordt uitgekeerd op basis van de hoeveelheid m<sup>3</sup> bagger.

De hoeveelheid bagger wordt vooraf ingemeten op basis van het bestek voor het project. Per m<sup>3</sup> bagger wordt een vergoeding van € 3,- betaald, dit bedrag wordt periodiek geactualiseerd.

Uit een bedrijfsvergelijking van de waterschappen blijkt dat ongeveer de helft van de waterschappen geen bovenwettelijke baggervergoedingen toekent. De vergoeding die wij voorstellen ligt op het gemiddelde niveau van de waterschappen die wel een vergoeding toekennen. De hoogte van de vergoeding ligt op een niveau dat globaal het midden houdt tussen de twee voormalige waterschappen. De vergoeding betreft een tegemoetkoming in de verwerkingskosten en de gewasderving. In het zuidelijk gebied was het mogelijk om de bagger te laten verwerken door het waterschap, het verwerkingsdeel van de vergoeding werd dan niet uitgekeerd. In het nieuwe voorstel vervalt de verwerkingsmogelijkheid door het waterschap.

#### B. Onderhoudsvergoeding voor overmatige ontvangst maaisel zuidelijk gebied

De bovenwettelijke vergoeding, een tegemoetkoming in de gewasgeving, wordt uitgekeerd bij eenzijdig maaiselontvangst en betreft een beleidsregel voor de bovenwettelijke uitkering voor maaiselontvangst. De vergoeding is van toepassing voor watergangen waar altijd sprake is van eenzijdig onderhoud (vaste kant waar het maaisel terecht komt) waardoor er een onevenredige grote belasting van maaisel aan een kant is. Deze regeling wordt toegepast in het zuidelijk gebied. Voor nieuwe gevallen, na 1 januari 2016, is de regeling in 2016 door het bestuur 'on hold' gezet, in afwachting van het nieuwe beleid voor beheer en onderhoud.

Voorgesteld wordt om de bovenwettelijke vergoedingsregeling te handhaven bij eenzijdig maaiselontvangst in het gehele gebied voor bestaande en nieuwe gevallen uit te keren. Als alternatief wordt gezocht naar facilitering van maaiselafvoer.

#### C. Rijschade- en oogstdervingsregeling noordelijk gebied

In het noordelijk gebied bestaat er een vergoedingsregeling voor rijschade en oogstderving voor 'hoogsalderende gewassen'. De kosten voor de bestaande afspraken in het noordelijk gebied bedragen nu ruim € 4.000,- per jaar. De regeling is niet breed bekend en wordt beperkt gebruikt. Indien de regeling voor het gehele gebied van toepassing wordt kunnen de kosten toenemen tot circa € 150.000,-.

Het bestuur wordt voorgesteld deze vergoedingsregeling stop te zetten. Het verbouwen van gewassen op de onderhoudsroute is een risico waarmee de grondgebruiker rekening kan houden in de eigen bedrijfsvoering. Daarnaast kan ongeacht een bovenwettelijke vergoedingsregeling van het waterschap bij excessieve/onevenredige schade als gevolg van onderhoudswerkzaamheden door het waterschap altijd een beroep worden gedaan op de wettelijke "nadeelcompensatieregeling" (Waterwet; artikel 7.14).

#### 2. Varianten voor omgaan met maaisel en onderhoudsinrichting

In de afgelopen periode zijn er verschillende varianten opgesteld voor maaisel en onderhoudsinrichting. Voor elk van de varianten is bekeken hoe zij scoren op de onderwerpen draagvlak, efficiënt werken, financiën en duurzaamheid. In de tabellen in bijlagen 3 en 4 is dit verder uitgewerkt.

De varianten zijn het resultaat van een proces met onze stakeholders, maar ook gesprekken met individuele agrariërs. Zij geven aan dat dit de varianten zijn om mee aan de slag te gaan in de gebiedsprocessen en als mogelijke oplossingen dienen bij de huidige klachten. Het voorstel is daarom de hierna beschreven varianten te gebruiken in de gebiedsprocessen. In elk van deze gebiedsprocessen wordt een gezamenlijk planvormingstraject opgestart waarna per gebied besluitvorming plaats vindt.

#### A. Maaisel

De varianten voor omgaan met maaisel zeggen iets over de verschillende manieren waarop we als waterschap om kunnen gaan met maaisel. In principe heeft elke aangeland te maken met de ontvangstplicht. Deze ontvangstplicht kan op verschillende manieren ingevuld worden. Het maaisel kan in het land worden gelegd op rillen, op hopen, maar het maaisel kan ook worden opgeladen en gebruikt voor andere doeleinden, zoals Bokashi. Deze laatste variant sluit aan op het beleid Duurzaam Doen.

Op een aantal plekken in het gebied zijn problemen met een bovenmatige hoeveelheid maaisel uit de watergang. Via een apart traject wordt gezocht naar geschikte oplossingen die passen binnen het beleidskader IBOOM.

In onderstaand schema staan de varianten weergegeven, meer informatie is te vinden in bijlage 3.

Mogelijkheden maaisel
Maaisel op de insteek (rijzijde en/of overzijde)
Maaisel in het land (een of tweezijdig)
Maaisel op het pad
Maaisel afvoeren voor gebruik

Het meerijden met de kipper, waarbij het maaisel wordt opgeladen, wordt door aangelanden vaak aangedragen als maatregel om overlast van de maaiselontvangst te beperken. Meerijden met de kipper leidt bij een eerste inschatting tot een kostenstijging variërend van € 100.000 tot € 500.000,- per

jaar, afhankelijk van de locatie en de wijze van meerijden met een kipper. Het meerijden met een kipper vraagt meer organisatie rondom de uitvoering van het onderhoud maar draagt ook bij aan een verhoging van service, draagvlak en duurzaam hergebruik van maaisel. Daarnaast is onduidelijk of deze mogelijkheid past in de huidige natuurwetgeving, omdat het maaisel direct wordt opgeladen. Voorgesteld wordt om het meerijden met de kipper op bepaalde trajecten en onder voorwaarden, mits niet strijdig met de Gedragscode Flora- en Faunawet, te faciliteren. Meerijden kan op diverse manieren, we kiezen voor een manier die bijdraagt aan effectief werken. Ook geldt als uitgangspunt dat er gewerkt wordt met logische onderhoudseenheden. Bij meerijden met de kipper vervalt uiteraard de vergoeding voor overmatige ontvangst van maaisel. Komende periode wordt daar meer ervaring mee opgedaan.

#### B. Onderhoudsinrichtingen

De varianten voor onderhoudsinrichtingen geven de verschillende manieren aan waarop een inrichting voor onderhoud vorm kan krijgen. Deze vorm is afhankelijk van welke onderhoudsmethoden mogelijk zijn, varend, breedspoor, smalspoor of een combinatie. Uitgebreide informatie over de onderhoudsvarianten is te vinden in bijlage 4.

Onderhoudsvariant
Eenzijdige route over het land
Tweezijdige route over het land
Breedspoorpad(en)
Smalspoorpaden
Varend onderhoud

Het verzoek tot het uitvoeren van het onderhoud van het watersysteem door derden is een terugkerende vraag. Onder derden vallen individuele aangelanden, agrarische natuurverenigingen en gebiedscoöperaties. Zij willen zelf graag het onderhoud uitvoeren om tot betere afstemming met de eigen bedrijfsvoering te komen. Daarnaast zijn er vragen om onderhoudspaden in medegebruik te geven. Het in medegebruik geven voorzien wij op dit moment niet. Het vraagt namelijk een hoge handhavende last, deze stroken mogen namelijk niet bespoten en bemest worden, en tevens administratieve last. Ook belemmert dit de toegankelijkheid voor inspectie, onderhoud en het opsporen van muskusratten.

Voorgesteld wordt om het onderhoud door derden te stimuleren in bergingen, vistrappen en recreatieve voorzieningen. Voor A-watgangen inclusief eventuele onderhoudspaden geldt het uitgangspunt dat het waterschap het onderhoud zelf uitvoert. Indien nieuwe initiatieven zich voordoen worden deze besproken, de consequenties in beeld gebracht en voorgelegd aan het bestuur. Het is dan aan het bestuur om te bepalen of zij van dit uitgangspunt wil afstappen.

#### Uitvoering nieuw beleid IBOOM

Vanaf 2018 zal het nieuwe beleid IBOOM toegepast worden. De communicatie over dit nieuwe beleid en de uitvoering hiervan zal worden opgepakt in het implementatietraject van Waterschapszorg en Recreatief medegebruik.

Het nieuwe beleid betekent dat het geheel van vergoedingen en de wijze van communicatie zal veranderen. Wat betreft de onderhoudsinrichting en de wijze van onderhoud is de bestaande situatie het uitgangspunt. Daar zal in principe niet iets gaan veranderen tenzij er zich daar redenen voordoen, namelijk;

- herinrichting van het watersysteem als gevolg van opgaven zoals de Kaderrichtlijn Water of voor berging van water;
- uitvoering Waterschapszorg
- knelpunten in het watersysteem of in het bestaande beheer en onderhoud.

In dit soort situaties wordt een gebiedsproces opgestart. De verschillende varianten voor maaisel en onderhoudsinrichtingen vormen daarbij een basis om met elkaar in gesprek te gaan en te zoeken naar een gewenst eindbeeld.

**BIJLAGEN**

1. Ambitie en kaders IBOOM
2. Toelichting aandachtspunten
3. Varianten maaisel
4. Varianten onderhoudsinrichtingen

Het dagelijks bestuur van het Waterschap Drents Overijsselse Delta

de secretaris,  
ir. E. de Kruijk

de dijkgraaf,  
ir. H.H.G. Dijk